

PROTECTION BRIEF II SLOVENSKO

november 2022 – jún 2023

Operatívny kontext a analýza

Počas obdobia, ktoré pokrýva tento Protection Brief II (november 2022 – jún 2023), prekročilo hranicu z Ukrajiny na Slovensko 592 760 osôb, čím sa ich celkový počet od začiatku ozbrojeného konfliktu vo februári 2022 zvýšil na takmer 1,5 milióna. K 30. júnu 2023 malo na Slovensku štatút dočasného útočiska 111 822 utečieniek a utečencov, ktorí museli odísť z Ukrajiny.

Slovenská vláda naďalej veľkoryso a solidárne reagovala na svoj doteraz najväčší príchod utečieniek a utečencov. Počiatočná krízová situácia v roku 2022 sa v roku 2023 vyvinula smerom k situácii, ktorá sa čoraz viac vyznačuje dôležitosťou začlenenia utečieniek a utečencov do štátnych a miestnych verejných služieb a všeobecnejšie ich sociálno-ekonomického začlenenia do hostiteľskej spoločnosti na Slovensku. Toto obdobie, podrobne prebrané v tomto Protection Brief II, bolo svedkom pokroku aj výziev.

Úrad Vysokého komisára OSN pre utečencov (UNHCR) prostredníctvom Protection Profiling a Monitoring,¹ Area-Based Assessment² a skupinových diskusií s utečenkami a utečencami³ neustále monitoruje ich situáciu a potreby. Tento Protection Brief II konsoliduje a analyzuje zistenia týkajúce sa prístupu k zdravotnej starostlivosti, zamestnaniu a vzdelávaniu, doplnené o ďalšie zdroje údajov. Opisuje tiež reakciu UNHCR a jeho partnerov, ktorí podporujú vládu Slovenskej republiky pri riešení medzier a výziev. Napokon ponúka odporúčania na posilnenie prístupu utečieniek a utečencov k ich právam a možnostiam začlenenia.

Kľúčové trendy a čísla⁴

 75 %

respondentov má ukončené vyššie vzdelanie alebo univerzitu

 2 %

skúmaných domácností uviedlo, že majú deti, ktoré sú oddelené od oboch rodičov

 46 %

domácností s deťmi v školskom veku (5 – 17 rokov) uviedlo, že aspoň jedno dieťa nie je zapísané v slovenskej škole

 61 %

respondentov bolo možné pred odchodom z Ukrajiny zamestnaných alebo samostatne zárobkovo činných

 15 %

skúmaných domácností uviedlo, že majú aspoň jedného rodinného príslušníka so špecifickými potrebami (zdravotné znevýhodnenie, vážny zdravotný stav...)

 22 %

takých respondentov, ktorí potrebujú zdravotnú starostlivosť, malo ťažkosti s prístupom k zdravotníckemu systému

 42 %

respondentov bolo ekonomicky aktívnych počas pobytu na Slovensku

¹ UNHCR, [Regional Protection Profiling and Monitoring: Protection Risks and Needs of Refugees from Ukraine](#); V období od novembra 2022 do júna 2023 sa uskutočnilo 3 859 Protection Profiling a Monitoring rozhovorov (pokrývajúcich 7 941 členov domácnosti). Vzhľadom na metodologické obmedzenia nie je možné výsledky nevyhnutne extrapolovať na celú populáciu utečieniek a utečencov z Ukrajiny na Slovensku a sú len indikatívne ohľadom ich situácie.

² UNHCR, REACH (2023), [Area Based Assessment Slovakia: február 2023](#).

³ UNHCR (2023), [Analysis of Focus Group Discussions with Refugees on Social Protection and Cash Assistance: jún 2023](#); UNHCR (2023), Analysis of Focus Group Discussions with Refugees in Slovakia: jún 2022 – jún 2023 [dokument v príprave].

⁴ UNHCR, [Regional Protection Profiling and Monitoring: Protection Risks and Needs of Refugees from Ukraine](#).

Výzvy týkajúce sa ochrany utečieniek a utečencov

Prístup k zdravotnej starostlivosti

Od 1. januára 2023 vláda Slovenskej republiky rozšírila rozsah zdravotnej starostlivosti pre deti utečieniek a utečencov z "neodkladnej a potrebnej" starostlivosti na plný rozsah.⁵ To obnášalo zosúladienie výšky úhrad, ktoré verejná zdravotná poisťovňa vypláca lekárom za starostlivosť o deti utečieniek a utečencov so sumami vyplácanými za starostlivosť o slovenské deti, čím sa adresovala táto situácia, ktorá predtým odrádzala poskytovateľov zdravotnej starostlivosti. Toto rozšírenie predstavovalo dôležitý pozitívny krok na dlhšej ceste ku garantovaniu práva na zdravie utečieniek a utečencov na Slovensku. Okrem toho vláda podnikla aj chvályhodné kroky na zjednodušenie uznávania zahraničných diplomov, aj pre pediatriov, čo viedlo k zamestnaniu 30 pediatriov z Ukrajiny do konca júna 2023,⁶ ako aj zdravotných sestier.⁷ Tieto opatrenia posilňujú kapacity zdravotníckeho systému na Slovensku, z čoho benefitujú komunity utečieniek a utečencov ako aj slovenské komunity.

Pre všeobecnú populáciu utečieniek a utečencov bol zároveň prístup k zdravotnej starostlivosti naďalej náročný. Podľa prieskumu Protection Profiling a Monitoring malo 22 % takých respondentov, ktorí potrebujú zdravotnú starostlivosť, ťažkosti s prístupom k zdravotníckemu systému na Slovensku, a to z viacerých dôvodov vrátane dlhého čakania (56 %), cenovej dostupnosti (44 %), odmietnutia prístupu (29 %), jazykovej bariéry (28 %) a nedostupnosti starostlivosti (23 %). Respondenti označili zdravotnú starostlivosť za jednu z najnaliehavších potrieb a 33 % uviedlo, že by potrebovali viac informácií o zdravotnej starostlivosti na Slovensku.⁸ Okrem toho 49 % respondentov Area-Based Assessment nemalo alebo si nebolo istých, či majú v blízkosti všeobecného lekára, a 54 % nevedelo o službách duševného zdravia a psychosociálnej podpory vo svojej oblasti.⁹ V skupinových diskusiách utečienky a utečenci poukázali na preťaženie systému zdravotnej starostlivosti, nedostatok špecialistov, vysoké náklady a dlhé čakacie doby.¹⁰ UNHCR si so znepokojením všimol, že niektoré utečienky a utečenci boli kvôli týmto problémom nútení dočasne navštíviť Ukrajinu, aby sa dostali k zdravotnej starostlivosti. Podľa prieskumu zámerov Intentions Survey 19% z tých utečieniek a utečencov, ktorí dočasne navštívili Ukrajinu, tak urobilo kvôli potrebám zdravotnej starostlivosti.¹¹

Predmetom osobitnej pozornosti bol prístup k službám sexuálneho a reprodukčného zdravia na Slovensku. Podľa špecifického výskumu "Starostlivosť v kríze: zlyhania pri garantovaní sexuálneho a reprodukčného zdravia a práv utečieniek a utečencov z Ukrajiny v Maďarsku, Poľsku, Rumunsku a na Slovensku"¹² boli dočasné návštevy Ukrajiny kvôli týmto službám bežné a utečienky často odkladali vyhľadanie tejto časovo citlivej lekárskej starostlivosti kvôli ťažkostiam s prístupom. Štúdia uvádza, že celé nemocnice, najmä na východnom Slovensku, niekedy odmietajú poskytovať interrupcie, čo vedie k dlhému cestovaniu a oneskoreniam. Taktiež bolo vyjadrené znepokojenie z toho, že rómske utečienky z Ukrajiny čelia viacnásobnej diskriminácii, ktorá vedie k častejšiemu odopieraniu bezplatnej zdravotnej starostlivosti alebo diskriminačným postojom. Okrem toho nedostatok špecializovanej starostlivosti pre LGBTIQ+ komunitu, vrátane trans mužov a žien, viedol LGBTIQ+ utečienky a utečencov k tomu, aby hľadali starostlivosť v iných krajinách Európskej únie (EÚ).¹³

⁵ Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky, [Určenie rozsahu potrebnej zdravotnej starostlivosti](#); UNHCR víta, že po období, ktoré pokrýva tento Protection Brief (november 2022 – jún 2023), vláda Slovenskej republiky od septembra 2023 plne rozšírila rozsah zdravotnej starostlivosti, s výnimkou kúpeľnej liečby, aj na dospelé utečienky a utečencov s dočasným útočiskom.

⁶ Tlačová agentúra Slovenskej republiky (2023), [Na Slovensku bude pôsobiť 30 pediatriov z Ukrajiny](#).

⁷ Tlačová agentúra Slovenskej republiky (2023), [MZ SR: Uznávanie vzdelania ukrajinských sestier sa zjednodušuje](#).

⁸ UNHCR, [Regional Protection Profiling and Monitoring: Protection Risks and Needs of Refugees from Ukraine](#).

⁹ UNHCR, REACH (2023), [Area Based Assessment Slovakia: február 2023](#).

¹⁰ UNHCR, REACH (2023), [Area Based Assessment Slovakia: február 2023](#); UNHCR (2023), Analysis of Focus Group Discussions with Refugees in Slovakia: jún 2022 – jún 2023 [dokument v príprave].

¹¹ UNHCR, [Regional Intentions Survey Results \(3rd & 4th Round\): Intentions and Perspectives of Refugees from Ukraine](#).

¹² Center for Reproductive Rights et al. (2023), [Care in Crisis: Failures to Guarantee the Sexual and Reproductive Health and Rights of Refugees from Ukraine in Hungary, Poland, Romania and Slovakia](#).

¹³ Center for Reproductive Rights et al. (2023), [Care in Crisis: Failures to Guarantee the Sexual and Reproductive Health and Rights of Refugees from Ukraine in Hungary, Poland, Romania and Slovakia](#).

V reakcii na to UNHCR spolupracoval s partnermi, vrátane tých v centrách Blue Dot, na podpore utečieniek a utečencov s ich prístupom k zdravotnej starostlivosti prostredníctvom poradenstva, tlmočnických služieb a ďalších postúpení na špecializovanú podporu. V júni 2023 sa UNHCR zapojil do partnerstva s miestnymi mimovládnyimi organizáciami s odbornými znalosťami v oblasti rodovo podmieneného násillia (GBV) s cieľom zlepšiť a uľahčiť prístup k špecializovaným GBV a zdravotníckym službám pre obeť rodovo podmieneného násillia, vrátane linky pomoci pre bezpečné získavanie informácií a postúpenie na špecializované GBV služby. Okrem toho UNHCR v spolupráci s UNICEF, v rámci podpory slovenskej vlády, spustil program finančnej pomoci pre zraniteľné utečienky a utečencov, vrátane osôb so zdravotným znevýhodnením, osôb s vážnymi zdravotnými ťažkosťami alebo starších osôb, ktoré často čelia zvýšeným rizikám pre ich ochranu, ako aj zvýšeným zdravotným potrebám a nákladom. Od jeho spustenia 24. apríla do konca júna 2023 túto finančnú podporu získalo 6 618 osôb a program pokračoval ďalej.

Prístup k zamestnaniu

Zabezpečenie spravodlivého a rovnocenného prístupu k dôstojnej práci je nevyhnutné pre úspešné sociálno-ekonomické začlenenie utečieniek a utečencov do hostiteľskej spoločnosti. Je chvályhodné, že utečienky a utečenci získajú okamžité právo zamestnať sa, keď získajú štatút dočasného útočiska na Slovensku.¹⁴ Podľa respondentov prieskumu Protection Profiling a Monitoring na Slovensku, 42 % uviedlo, že boli ekonomicky aktívni,¹⁵ zatiaľ čo 30 % bolo v čase rozhovoru nezamestnaných. Medzi hlavné dôvody nezamestnanosti patrila jazyková bariéra (42 %), nedostatok pracovných príležitostí (22 %), nedostatok služieb starostlivosti o deti (škôlok) (5 %) a problémy súvisiace s uznávaním vzdelania (4 %).¹⁶ Jazyková bariéra sa konzistentne identifikovala ako hlavná prekážka pri hľadaní zamestnania, pričom ďalšie výzvy zahŕňali nesúlad medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami, zdravotné dôvody¹⁷ alebo dočasný charakter štatútu dočasného útočiska oproti požiadavke dlhodobiejšieho záväzku na vykonávanie určitých prác. Naliehavosť zamestnanosti ako potreby zdôraznilo 45 % respondentov a 41 % uviedlo potrebu ďalších informácií o pracovných príležitostiach na Slovensku.¹⁸ V skupinových diskusiách bola zdôraznená silná túžba utečieniek a utečencov po sebestačnosti a odhodlanie nespoliehať sa len na finančnú pomoc.¹⁹

"Finančná pomoc je základným typom podpory, ale ak dáte niekomu šancu pracovať, pomôže mu to zlepšiť sa a byť produktívny. Všetci [utečenci] sú tu vzdelaní a majú skúsenosti."

Utečenec/ka v Opatovskej Novej Vsi²⁰

Niektoré odvetvia, najmä zdravotníctvo a školstvo, predstavovali prekážky pre odborníkov z radov utečieniek a utečencov z dôvodu neakceptovania ukrajinského vzdelania, čo si vyžadovalo nákladné a zložité procesy uznávania diplomov.²¹ Je významné, že skoršie údaje naznačili, že mnohé utečienky a utečenci majú vzdelanie a skúsenosti práve v profesijných odvetviach, ktoré sú na Slovensku veľmi žiadané, vrátane školstva (17 %) a zdravotníctva (10 %).²² Tieto odvetvia si však vyžadujú zložité uznávanie kvalifikácií. Napriek vysokej úrovni vzdelania (75 % s vyšším alebo vysokoškolským vzdelaním) a predchádzajúcej ekonomickej činnosti (61 % bolo pred odchodom z Ukrajiny zamestnaných alebo samostatne zárobkovo činných) utečieniek a utečencov na Slovensku,²³ mnohí boli od svojho príchodu do krajiny zamestnaní na menej kvalifikovaných pracovných miestach s ťažkými pracovnými podmienkami a nižšími platmi, čo malo za následok ich zvýšenú ekonomickú zraniteľnosť.²⁴ Počas

¹⁴ Utečenci so dočasným útočiskom na Slovensku v súčasnosti nemôžu vykonávať samostatnú zárobkovú činnosť.

¹⁵ Na Slovensku bolo zamestnaných 31 %, zatiaľ čo 10 % bolo zamestnaných na dialku a 1 % samostatne zárobkovo činných osôb.

¹⁶ UNHCR, [Regional Protection Profiling and Monitoring: Protection Risks and Needs of Refugees from Ukraine](#).

¹⁷ UNHCR, REACH (2023), [Area Based Assessment Slovakia: február 2023](#).

¹⁸ UNHCR, [Regional Protection Profiling and Monitoring: Protection Risks and Needs of Refugees from Ukraine](#).

¹⁹ UNHCR (2023), [Analysis of Focus Group Discussions with Refugees on Social Protection and Cash Assistance: júl 2023](#).

²⁰ UNHCR (2023), [Analysis of Focus Group Discussions with Refugees on Social Protection and Cash Assistance: júl 2023](#), s. 8.

²¹ UNHCR, REACH (2023), [Area Based Assessment Slovakia: február 2023](#); UNHCR (2023), [Analysis of Focus Group Discussions with Refugees on Social Protection and Cash Assistance: júl 2023](#).

²² UNHCR Slovakia (2022), [Slovakia Protection Profiling & Monitoring: Profiles, Needs & Intentions of Refugees from Ukraine – October 2022](#).

²³ UNHCR, [Regional Protection Profiling and Monitoring: Protection Risks and Needs of Refugees from Ukraine](#).

²⁴ UNHCR, REACH (2023), [Area Based Assessment Slovakia: február 2023](#).

skupinových diskusií mnohé utečenky a utečenci vyjadrili ťažkosti s pokrytím základných potrieb vrátane výdavkov na deti, školských potrieb, dopravy a nákladov na zdravotnú starostlivosť.²⁵

Okrem dostupnosti adekvátneho zamestnania je nevyhnutné riešiť aj rôzne znevýhodňujúce a diskriminačné praktiky na pracovisku, z ktorých niektoré môžu predstavovať pracovné vykorisťovanie. Znepokojujúce sú napríklad práca bez zmluvy, poberanie nižšej mzdy ako slovenskí občania za rovnakú prácu, nevyplácanie dohodnutých miezd, meškanie platov či dlhý pracovný čas.²⁶ Najmä ženy sa musia vysporiadať nie len s platovým rozdielom medzi utečenkami a slovenskými občanmi, ale aj s rozdielom v odmeňovaní žien a mužov.

V reakcii na to UNHCR spolupracoval s partnermi, vrátane tých v centrách Blue Dot, na podpore prístupu utečienok a utečencov k dôstojnému zamestnaniu prostredníctvom poskytovania informácií, pracovného poradenstva, pomoci pri príprave životopisov, jazykových kurzov, odbornej prípravy a právnej pomoci. Okrem toho UNHCR v spolupráci s UNICEF, v rámci podpory slovenskej vlády, poskytol od novembra 2022 do júna 2023 finančnú pomoc 40 946 zraniteľným utečenkám a utečencom, v záujme minimalizovať riziká pre ich ochranu a negatívne mechanizmy vyrovnávania sa so životnou situáciou, a podporil pokrývanie ich základných potrieb vrátane tých, ktoré súvisia so zimným obdobím.

Prístup k vzdelávaniu

V kontexte núteného vysídlenia vzdelávanie často poskytuje deťom pocit stability a bezpečnosti a chráni ich pred veľkými rizikami, ako je detská práca a sexuálne vykorisťovanie. Na Slovensku majú deti utečienok a utečencov, vrátane detí s dočasným útočiskom, prístup k bezplatnému vzdelávaniu. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky (ďalej len "Ministerstvo školstva") zároveň nepovažuje školskú dochádzku detí utečienok a utečencov s dočasným útočiskom za povinnú,²⁷ čo výrazne ovplyvňuje mieru ich zápisu do škôl. Medzi hlavné dôvody uvádzané prostredníctvom Protection Profiling a Monitoring patrí uprednostňovanie online vzdelávania cez ukrajinské školy (67 %), nedostatok miest v slovenských školách (13 %) a jazyková bariéra (10 %). Okrem toho 54 % respondentov s malými deťmi (0 – 4 rokov) nemalo prístup k službám starostlivosti o deti (škôlky/jasle) na Slovensku. Naliehavosť vzdelávania ako potreby zdôraznilo 21 % respondentov a 18 % uviedlo potrebu viac informácií o vzdelávaní na Slovensku.²⁸

Skupinové diskusie odhalili rôzne prístupy rodičov a študentov-utečencov k vzdelávaniu, pričom niektoré deti navštevujú iba online ukrajinské vzdelávanie, niektoré len slovenské prezenčné vzdelávanie a niektoré navštevujú oboje súčasne. UNHCR si so znepokojením všimol, že deťom, ktoré navštevujú len ukrajinské vzdelávanie, často chýba potrebné vybavenie na dodržiavanie online učebných osnov a chýbajú im sociálne interakcie, pričom účasť v oboch vzdelávacích systémoch súčasne sa ukázala ako veľká záťaž pre deti a ich rodičov.²⁹

UNESCO zanalyzovalo rôzne opatrenia na zlepšenie prístupu detí utečienok a utečencov k štátnemu školskému systému na Slovensku.³⁰ Zatiaľ čo zákon o výchove a vzdelávaní nariaďuje hodiny slovenského jazyka pre študentky a študentov cudzincov kvôli riešeniu ich jazykovej bariéry, verejný prieskum ukázal, že v školských rokoch 2021/22 a 2022/23 tieto hodiny organizovalo len 54 % a 31 % škôl.³¹ Ministerstvo školstva tiež poskytuje jednorazový príspevok vo výške 200 eur na študenta s dočasným útočiskom na pokrytie školských potrieb a niektorých ďalších výdavkov. Vo všeobecnosti 62 % inštitúcií považovalo za dostatočnú celkovú podporu, ktorú dostali pri poskytovaní vzdelávania študentkám a študentom z radov utečienok a utečencov.³² Okrem toho môžu školy zvýšiť kapacitu tried o troch študentov, aby mohli prijať študentov-utečencov z Ukrajiny za predpokladu, že sa zachovajú bezpečnostné podmienky. Usmernenie ministerstva ukladá riaditeľom povinnosť zaradiť deti utečienok

²⁵ UNHCR (2023), [Analysis of Focus Group Discussions with Refugees on Social Protection and Cash Assistance: júl 2023](#), s. 8.

²⁶ UNHCR (2023), [Analysis of Focus Group Discussions with Refugees in Slovakia: jún 2022 – jún 2023](#) [dokument v príprave].

²⁷ Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky (2022), [Najčastejšie otázky a odpovede v súvislosti so situáciou na Ukrajine z pohľadu školstva](#).

²⁸ UNHCR, [Regional Protection Profiling and Monitoring: Protection Risks and Needs of Refugees from Ukraine](#).

²⁹ UNHCR (2023), [Analysis of Focus Group Discussions with Refugees in Slovakia: jún 2022 – jún 2023](#) [dokument v príprave].

³⁰ UNESCO, [Slovakia's education responses to the influx of Ukrainian refugees](#).

³¹ Štátna školská inšpekcia (2023), [Stav vzdelávania žiakov – odídencom z Ukrajiny: 1. časť – priebežná správa](#).

³² Štátna školská inšpekcia (2023), [Stav vzdelávania žiakov – odídencom z Ukrajiny: 1. časť – priebežná správa](#).

a utečencov s dočasným útočiskom do svojich škôl, s výnimkami len v prípade, že Regionálne úrady verejného zdravotníctva odmietnu zvýšenie kapacít.³³

Napriek týmto opatreniam mnohé školy čelili kapacitným nedostatkom, pričom 19 % opýtaných škôl nebolo schopných prijať hlásiace sa utečenky a utečencov, kým v Bratislavskom kraji to bolo až 52 % škôl.³⁴ Nedostatok miest bol oveľa bežnejší v mestách, zatiaľ čo v odľahlejších oblastiach sa čelilo výzvam v súvislosti s dopravou do školy, pretože deti museli často dochádzať dlhšie vzdialenosti. Taktiež je závažné, že niektoré utečenky a utečenci mali problém nájsť vhodné alebo inkluzívne školy pre deti so zdravotným znevýhodnením.³⁵ Len 11 % opýtaných škôl si zabezpečilo pedagogických asistentov a 26 % by potrebovalo špeciálno-pedagogickú podporu (pre deti so špecifickými potrebami) v ukrajinskom jazyku.³⁶ Okrem toho boli vyjadrené aj obavy zo šikanovania detí utečieniek a utečencov v slovenských školách.³⁷

V reakcii na to UNHCR spolupracoval s partnermi, vrátane tých v centrach Blue Dot, na podpore prístupu utečieniek a utečencov k vzdelávaniu prostredníctvom poskytovania informácií, poradenstva, pomoci pri umiestňovaní detí do slovenských škôl a škôlok, podpory rodín s deťmi so špecifickými potrebami alebo tých, ktoré trpia šikanovaním. UNHCR tiež posilnil svoju spoluprácu s Ministerstvom školstva Slovenskej republiky v kľúčových oblastiach, ako je zdieľanie informácií a údajov, a zasadzoval sa za implementáciu opatrení zameraných na zvýšenie kapacít štátnych škôl a poskytovanie cieľenej podpory študentkám a študentom z radov utečieniek a utečencov.

Utečenky a utečenci majú právo na prístup k vysokoškolskému vzdelávaniu na Slovensku, ale výzvy súvisiace so znalosťou slovenského jazyka a sociálno-ekonomickým začlenením môžu predstavovať praktické prekážky, ktoré týmto študentkám a študentom bránia zapísať sa na slovenské univerzity. UNHCR poskytol štipendia DAFI 8 študentkám a študentom zapísaným na bakalárske študijné programy na slovenských univerzitách (Bratislava, Nitra a Košice) na akademický rok 2022/23 a podporil ich pri pokrytí základných výdavkov ako ubytovanie, strava, miestna doprava a študijné materiály.

Odporúčania

UNHCR víta pokračujúcu veľkorysosť slovenskej vlády a spoločnosti pri reakcii na potreby utečieniek a utečencov utekajúcich z Ukrajiny a príklad, ktorý tento prístup dáva na medzinárodnej úrovni aj v rámci EÚ. Aj napriek tomuto odhodlaniu a priaznivému prostrediu v súvislosti s ochranou utečencov pretrvávajú niektoré výzvy. Otvorenosť slovenskej vlády k proaktívnej spolupráci s agentúrami OSN a občianskou spoločnosťou umožnila identifikovať a riešiť medzery vo verejných systémoch, ktoré existujú aj v iných krajinách EÚ, ktoré prijímajú utečenky a utečencov z Ukrajiny. V tomto zmysle UNHCR formuluje odporúčania pre slovenskú vládu s cieľom posilniť začlenenie a prístup utečieniek a utečencov k ich právam v oblastiach, ktoré sú pokrútené v tomto Protection Brief II.

Odporúčania: prístup k zdravotnej starostlivosti

UNHCR odporúča vláde Slovenskej republiky:

- V praxi uľahčiť prijímanie utečieniek a utečencov so štatútom dočasného útočiska k lekárom, bez ohľadu na ich "tolerovaný pobyt", ktorý je spojený s ich právnym postavením.
- Posilniť informovanosť zdravotníckych pracovníkov a verejnej zdravotnej poisťovne a zabezpečiť, aby boli plne informovaní o právach utečieniek a utečencov na zdravotnú starostlivosť.
- Zabezpečiť verejne poskytovaných tlmočníkov v prípadoch, keď sú vyžadovaní zdravotníckymi pracovníkmi.

³³ Ministerstvo školstva SR (2022), [Najčastejšie otázky a odpovede v súvislosti so situáciou na Ukrajine z pohľadu školstva](#).

³⁴ Štátna školská inšpekcia (2023), [Stav vzdelávania žiakov – odidencov z Ukrajiny: 1. časť – priebežná správa](#).

³⁵ UNHCR (2023), Analysis of Focus Group Discussions with Refugees in Slovakia: jún 2022 – jún 2023 [dokument v príprave].

³⁶ Štátna školská inšpekcia (2023), [Stav vzdelávania žiakov – odidencov z Ukrajiny: 1. časť – priebežná správa](#).

³⁷ UNHCR, REACH (2023), [Area Based Assessment Slovakia: február 2023](#); UNHCR (2023), Analysis of Focus Group Discussions with Refugees in Slovakia: jún 2022 – jún 2023 [dokument v príprave].

Odporúčania: prístup k zamestnaniu

UNHCR odporúča vláde Slovenskej republiky:

- Umožniť samostatnú zárobkovú činnosť utečieniek a utečencov s dočasným útočiskom v súlade so smernicou EÚ o dočasnej ochrane a praxou v rôznych krajinách EÚ.
- Posilniť kurzy slovenského jazyka prostredníctvom úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, predĺžiť ich trvanie a posilniť špecializované jazykové kurzy pre odborné oblasti ako zdravotníctvo, školstvo, ekonómia, právo, sociálna práca atď.
- Ďalej zmiernovať administratívnu, dodatočnú vzdelávaciu a finančnú záťaž súvisiacu s uznávaním zahraničných kvalifikácií, najmä uľahčiť uznávanie zahraničných diplomov pre regulované povolania a aktívne začleňovať odborníkov z radov utečieniek a utečencov do sektorov s nedostatkom pracovnej sily na Slovensku.

Odporúčania: prístup k vzdelávaniu

UNHCR odporúča vláde Slovenskej republiky:

- Zaviesť potrebné zmeny smerujúce k tomu, aby bola školská dochádzka výslovne povinná pre deti utečieniek a utečencov s dočasným útočiskom na Slovensku.
- Zvýšiť kapacity škôl a škôlok, aby mohli prijať študentky a študentov-utečencov, alebo alternatívne podporiť dopravu pre tých, ktorí sa nemôžu zapísať do blízkych inštitúcií, čím sa odľahčí situácia pre školy s kapacitnými nedostatkami v mestách.
- Zabezpečiť dostatočný počet hodín slovenského jazyka na školách so študentkami a študentmi z radov utečieniek a utečencov.
- Implementovať národné programy, ktoré riešia špecifické potreby študentov-utečencov, riešia diskrimináciu v školskom prostredí, pomáhajú pri adaptácii na nový systém a podporujú dobiehanie zameškaného vzdelávania (napr. prípravné triedy, preklenovacie programy, programy proti šikanovaniu atď.).
- Prijímať ďalšie učiteľky a učiteľov, pedagogických asistentov, špeciálnych pedagogických asistentov a odborníkov v oblasti duševného zdravia, a to aj spomedzi utečencov, s cieľom zvýšiť cieleňú podporu študentom-utečencom na školách.
- Organizovať akreditované školenia pre učiteľky, učiteľov a pedagogických pracovníkov o otázkach týkajúcich sa praktického začlenenia študentov-utečencov do vzdelávacieho procesu a hostiteľskej spoločnosti.

Pre viac informácií:

Richard Koyš | Senior Protection Associate | koy@unhcr.org

Carmen García | Associate Information Management Officer | garcicar@unhcr.org

www.unhcr.org / [Navštívte Operational Data Portal Slovensko](#)

Predchádzajúce publikácie

Slovakia Protection Brief I

